

STUDENTSKI RADOVI

Nikolina Vojinović*

UDK: 341.231.14(4-672EU)
str. 101-118.

KARAKTERISTIKE EVROPSKE UNIJE KAO MEĐUNARODNE ZAJEDNICE SA ASPEKTA LJUDSKIH PRAVA

Apstrakt

Predmet ovog rada je analiza Evropske unije kao specifične međunarodne zajednice, sa aspekta ljudskih prava. Evropska unija je po mnogo čemu specifična, jer egzistira kao jedinstvena međuvladina zajednica evropskih zemalja i jedina je organizacija ovog tipa u svijetu. Jedinstvenost Evropske unije naročito dolazi do izražaja kada posmatramo njeno ustavno uređenje. Ako se uzme u obzir činjenica da je ustav najviši pravni akt jedne države, a da Evropsku uniju čine države članice, od kojih svaka ima svoj najviši konstitutivni akt, ali i da Unija ima svoj ustav, postavlja se pitanje suvereniteta država članica. Zadatak rada je da ukaže na specifičan koncept Evropske unije, sa aspekta ljudskih prava, kao i nedovršenost i nedorečenost ustavnog uređenja Evropske unije.

Ključne riječi: Evropska unija, ustav, ustavno uređenje, države članice, ljudska prava.

1. Uvod

Evropska unija je specifična organizacija, za koju se po strukturi, načinu funkcionisanja i uređenju ne može reći da je tipična međunarodna organizacija upravo zbog velikog stepena međusobne povezanosti država članica koje je čine,

* Student master studija na Pravnom fakultetu u Kragujevcu. Rad primljen 1. jula. Odobren 25. avgusta 2021. godine. nikolinavojinovic123@gmail.com

ali i zbog specifičnog odnosa država članica prema Uniji i Unije prema svojim članicama.¹ Takođe, jedna od važnih karakteristika je direktno obavezujuće dejstvo izvora prava, kao što su ugovori, uredbe i odluke.² Za Uniju se ne može reći ni da je federacija, prevashodno zbog činjenice da ne posjeduje sopstvena sredstva prinude, oružane snage. Takođe, Evropska unija nema ni dovoljno administracije za sprovođenje postupka implementacije. Iz naprijed navedenih konstatacija možemo izvesti jasan zaključak da je teško jasno definisati pravno i institucionalno uređenje Evropske unije. Nesumnjivo je da je riječ o međunarodnoj organizaciji, koja je po mnogo čemu jedinstvena. Pored naprijed navedenih karakteristika, po kojim se EU razlikuje od ostalih međunarodnih organizacija, posebno interesantno pitanje vezano za Uniju je pitanje ustavnog uređenja. Ustav, kao najviši pravni akt jedne društvene zajednice uređuje državnu organizaciju, socijalno-ekonomske i političke odnose, administrativno-teritorijalnu podjelu i osnovna prava i slobode građana.

Ako se EU posmatra kao cjelina sačinjena od više država članica nameće se važno pitanje - kako formulisati ustavno uređenje Unije, kad svaka država članica Unije ima svoj ustav. Kada se posmatra pravna priroda ustava kao najvišeg konstitutivnog pravnog akta, izvodi se zaključak da je potrebno da svaka država ima svoj ustav, što je u praksi i realizovano, te da kao takav, ustav ima jaču pravnu snagu od ostalih zakonskih akata. Ali kada se posmatra Evropska unija kao složena zajednica više država, dovodi se u pitanje ustavno uređenje Unije, kao i njena suverenost. Evropska unija još uvijek nema svoj ustav, koji bi sve države članice trebale da ratifikuju, kako bi njena ustavnost dobila svoj potpuni smisao i ulogu.³

Specifičnost Evropske unije je u tome da se različita državna uređenja povežu u jednu neraskidivu cjelinu, a što u osnovi predstavlja temelj zajedničkog života naroda u Uniji. Ustav Evropske unije, da je zaživio, po svojoj prirodi predstavljao bi međunarodni ugovor, čiji je osnovni zadatak bio da zamijeni sve prethodne osnivačke akte. Lisabonski sporazum donio je nova rješenja i omogućio promjene u pogledu širenja Unije. Ustav EU koji ima 448 članaka, nikad nije usvojen i ostao je kao istorijski pokušaj.

¹ Vid. R. Vukadinović i J. Vukadić Marković, *Uvod u institucije i pravo Evropske unije*, Beograd, 2020, 54-56.

² R. Vukadinović, Many faces of direct effect of community law. u: VASILJEVIĆ, Mirko i dr. (ur.), *Private Law Reform in South East Europe: liber amicorum Christa Jessel-Holst*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2010, 114-122

³ R. Vukadinović, Evropska unija ostaje bez Ustava. *Pravni život*, 2007, br. 14, str. 139-146 i Ustav bez države (EU) i država bez ustava (SCG). *Pravni život*, 2003, knj. 480, br. 12, 489-508.

Cilj ovog rada je ukazati na specifičnosti Evropske unije kao međunarodne zajednice, imajući u vidu njene osobine, sa osvrtom na specifično ustavno uređenje i aspekt zaštite ljudskih prava.

2. Evropska unija, pojam i vrijednosti

"Evropska unija se razvila kao jedan od delova razuđene strukture regionalnih organizacija koje čine institucionalnu 'arhitekturu' i nadgradnju Evrope – kontinenta brojnih 'država nacija'."⁴ Predstavlja jednu od najvećih i najznačajnijih tvorevina koja je stvorena u drugoj polovini dvadesetog vijeka. Nastala je kao poseban spoj političko-ekonomskih ideja, sa precizno definisanim ciljevima. EU je plod kompromisa od kojih je najznačajniji sadržan u odustajanju od dijela nacionalnog suvereniteta država članica u korist zajedništva, što je u istoriji međunarodnih orgnaizacija ostalo nezabilježeno. Ovo je dokaz da se može živjeti u velikoj, uređenoj, organizovanoj zajednici. Europska unija je uspostavljena 1. novembra 1993. godine stupanjem na snagu "ugovora o Europskoj uniji koji je potpisan u Mاستrihtu".⁵

Formulisana kao specifična zajednica evropskih država, otvorena je za pristup svim državama koje su spremne promovisati njene vrijednosti, uz prethodno ispunjenje određenih uslova za članstvo. Uslovi koje je neophodno ispuniti nazivaju se "Kriteriji iz Kopenhagena, a to su: 1) politički stabilne institucije koje garantiraju demokratiju, vladavinu zakona, poštivanje ljudskih prava, te prava i zaštitu manjina; 2) ekonomski funkcionalna tržišna ekonomija i kapaciteti koji su sposobni da se izbore s konkurencijom i uslovima koji vladaju na tržištu EU; 3) sposobnost da se preuzmu obaveze koje proizilaze iz članstva, uključujući posvećenost političkim, ekonomskim i monetarnim ciljevima EU; 4) usvajanje evropske pravne tečevine (*acquis communautaire*) i njeno efikasno provođenje kroz odgovarajuće administrativne i pravosudne strukture".⁶

Jedinstvena je po mnogo čemu, zbog čega ju je teško precizno definisati, jer predstavlja organizaciju koja je promjenljiva, što se manifestuje u čestom mijenjanju i nadogradnji politika u kojima djeluje. Međutim, ono što sa sigurnošću možemo tvrditi je da je riječ o ekonomskoj i političkoj jedinstvenoj,

⁴ Vid. D. Lopandić, *Reforma Evropske Unije, Zapadni Balkan i Srbija*, Evropski centar za mir i razvoj, Beograd, 2007, 3.

⁵ <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hr/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>, datum pristupa: 28.07.2021.

⁶ <https://www.parlament.ba/Content/Read/125?title=Put-do-%C4%8Dlanstva-u-Evropskoj-uniji>, datum pristupa: 29.07.2021.

međunarodnoj zajednici evropskih zemalja, koje treba da promovišu zajedničke vrijednosti i ciljeve.

Zbog specifičnog karaktera povezivanja njenih članica, Evropska unija nije tipična međunarodna organizacija. Veza njenih članica ogleda se u prenosu nadležnosti sa država članica na Uniju kako bi se realizovali zajednički ciljevi udruživanja. "Ciljevi Unije su promovisanje mira i blagostanja njenih naroda, kao i promocija njenih vrijednosti."⁷ Ovakvo rješenje ima za podlogu istorijske događaje, a prije svega ratove, na tlu Evrope. "Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina."⁸ Unija funkcioniše na principu jednakosti za sve države članice i potencijalne članice, zahtijevajući iste uslove za članstvo, kao i pružanje jednakih pogodnosti koje pruža članstvo, i državama i građanima. U krajnjoj liniji ciljevi ovakve zajednice se odnose na prosperitet i održivi razvoj Evrope, koji se zasnivaju na harmonizovanom ekonomskom rastu, stabilnosti, jedinstvenom tržištu, promociji socijalne pravde, zaštite, polnoj ravnopravnosti, zaštiti prava djeteta i manjina.

Takođe, Unija za cilj ima zaštitu i unapređenje bogatog i raznovrsnog kulturnog nasljeđa Evrope. "Kulturne politike EU su vrlo jasno proklamovane i kroz evropske konstitucionalne Ugovore, što se naročito odnosi na Ugovor iz Maastrichta kroz koji je iznesen predlog za uspostavljanje *evropskog građanstva*, kojim su objavljene i nove kompetencije institucija EU, među kojima su i one vezane za pitanja 'evropske kulture' i 'nasljeđa', tj. 'baštine'."⁹

Zadaci EU ogledaju se u izgradnji i promociji sopstvenih interesa u odnosu sa međunarodnom zajednicom. Ispunjavajući svoje ciljeve, ona doprinosi očuvanju mira i sigurnosti, održivom razvoju Evrope, solidarnostima i uzajamnom poštovanju među narodima, slobodnoj trgovini, "zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda".¹⁰

⁷ Čl. I.-3, st. 1 Ustava Evropske unije.

⁸ Vid. Zbornik radova za znanstveni i umjetnički rad hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu, sv. 13, vol. 13, Zagreb, Split, 2006, 33.

⁹ Vid. I. Gačanović, *Problem evropskog identiteta, Uvod u antropologiju Evropske unije*, Beograd, 2009, 17.

¹⁰ Čl. I.-9. Ustava Evropske unije.

3. Karakteristike Evropske unije kao međunarodne zajednice

Evropska unija je rezultat procesa saradnje i integracije čiji počeci se vezuju za davnu 1951. godinu i šest prvih država članica Evropske zajednice za uglj i čelik (EZUČ). "Idejnim tvorcem današnje Evropske unije smatra se nekadašnji francuski ministar vanjskih poslova *Robert Schuman* koji je u Šumanovoj deklaraciji 9. maja 1950. plasirao ideju o stavljanju njemačko-francuske proizvodnje uglja i čelika pod nadzor zajedničkih institucija i inicirao stvaranje prve zajednice evropskih država."¹¹ Potpisnice ovog sporazuma bile su "Belgija, Njemačka, Francuska, Italija, Luksemburg i Nizozemska".¹² Istorijski posmatrano, ovakav vid zajednice predstavlja početak stvaranja Evropske unije.

Razmatranje pravne prirode Evropske unije je moguće uspješno ostvariti polazeći od njenih osnovnih karakteristika. S obzirom na činjenicu da njen razvoj još nije okončan, pa u vezi s tim može se istaći da se njen konačan oblik još uvijek ne može sagledati i okarakterisati, ali ni predvidjeti u kojem pravcu će se tačno oblikovati, kao kompletna organizacija. U analiziranju Evropske unije krenućemo od motivacije za nastanak ove evropske zajednice zemalja. Ne postoji veća motivacija za ujedinjenje evropskih zemalja od želje za mirom, ekonomskim prosperitetom i sigurnošću. Politika za Evropu ujedno znači i politika za mir. "Mastrihtskim ugovorom uspostavljena je Europska unija kao politička unija država članica i njihovih građana, kao 'sve bliža unija' (*ever closer union*) koja postaje distinktni međunarodni politički akter."¹³ Uspostavljanjem Evropske unije stvoren je najvažniji dio okvira za mir u Evropi, jer jedinstvo i koheziona veza članica onemogućava ratove među njima. "Dokaz tomu je sedamdeset godina mira u Evropi. Što se više evropskih država pridruži EU-u, to će taj okvir za mir biti čvršći."¹⁴

"Jedinstveno je obilježje EU-a da su njegove države članice, iako su i dalje suverene i neovisne odlučile udružiti dio svoje 'suverenosti' u područjima u kojima bi suradnja bila korisna."¹⁵ Ravnopravnost i uzajamna povezanost država

¹¹ <https://www.parlament.ba/Content/Read/124?title=O-Evropskoj-uniji>, datum pristupa: 28. 07. 2021.

¹² http://publications.europa.eu/resource/cellar/d3283d93-8b4a-4846-ad1f-d4ad219ccf86.0016.02/DOC_1, datum pristupa: 29.07.2021.

¹³ Vid. D. Grubiša, Politološke dvojbe o Europskoj uniji: Potraga za određenjem, *Politička misao*, 2011, 63.

¹⁴ <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/hr/>, datum pristupa: 27. 07. 2021.

¹⁵ Vid. Europska komisija, Europska Unija, što je i što čini, 2017, 7.

članica je osnovna osobina Evropske unije, po kojoj se ona razlikuje od ostalih međunarodnih zajednica. Dosadašnja institucionalna integracija je dovela do znatnog širenja zajedničkih politika i povezivanja svih zemalja članica čvrstim vezama. Saradnja država članica se zasniva na unapređenju kvaliteta zajedničkog života, poštovanju svih naroda, zaštiti ljudskih prava, jačanju evropske ekonomije, napretku međusobnog poslovanja korišćenjem iste valute - euro. Zemlje članice svoje individualne vrijednosti, ujedinjene i povezane, mogu da nesmetano unapređuju, štite i promovišu.

Ne postoji nijedan primjer regionalne saradnje u svijetu gdje su države odlučile da dio sopstvenog suvereniteta prenesu na viši, nadnacionalni nivo, kao što predviđaju ugovori u Uniji. Evropska unija permanentno mijenja i nadopunjuje politike u kojima djeluje i vremenom proširuje okupljajući sve veći broj članica. Istorijat nastanka Unije vezan je za brojne i dugotrajne pregovore, sa manjim ili većim uspjehom, uz nastojanje da se pokaže, da je uprkos različitostima moguće živjeti i raditi zajedno, kao harmonična i uspješna cjelina, u namjeri ostvarenja postavljenih zajedničkih ciljeva.

Od krucijalnog značaja za izgradnju i napredak Unije je jedinstvo evropskih zemalja, članica, koje se treba graditi na njihovoj ravnopravnosti i zajedničkim vrijednostima "Unija poštuje jednakost država članica pred ustavom te njihove nacionalne identitete, koji su neodvojivo povezani s njihovim temeljnim strukturama, političkim i ustavnim, uključujući regionalnu i lokalnu samoupravu."¹⁶ Zabranjen je bilo koji vid diskriminacije po bilo kojem osnovu. Suština ovakve zajednice se ogleda u činjenici da je ona nastala kao rezultat velikih kompromisa od kojih se najviše ističe momenat odustajanja od dijela nacionalnog suvereniteta u korist zajedništva, zbog čega Uniju nazivamo nadnacionalnom zajednicom.

Sa druge strane, Evropska unija nije država, već zajednica naroda i država ili je bar tako zamišljena da bude, gdje države članice zastupaju svoje interese na evropskom nivou efektivnije i efikasnije, nego što bi bile u mogućnosti u slučaju da su ostale van Unije, svaka sama za sebe. EU je nastala na principu usaglašavanja, na način koji donosi koristi svima, uz poštovanje principa jednakosti i ravnopravnosti. Mada se može pretpostaviti da ulaskom u Uniju svaka država gubi svoj nacionalni identitet, u stvari može se desiti sasvim suprotno - da država svoj nacionalni identitet ojača, jer EU promovise različitost nacionalnih identiteta, kao jednu od svojih najvažnijih vrijednosti. Promovisanje

¹⁶ Čl. I-5. Ustava EU.

različitosti, kada se govori o uređenjima država članica, od posebnog je značaja za Uniju, a još više za svaku članicu. Ovakvo rješenje je svojevrstan put za napredak i razvoj svake države koja pristupi i postane članica Unije.

4. Ciljevi Evropske unije kao međunarodne zajednice

"Ujedinjenje Evrope oduvijek je od samog početka priče bio politički projekat, a često u razdobljima evropske istorije i ratni (npr. Doba Rimskog Carstva, Drugi svjetski rat)."¹⁷ Zamišljena kao udruženje država, čiji je glavni zadatak postizanje zajedničkih ciljeva, Evropska unija promoviše ekonomski i društveni napredak, što uključuje visok stepen zaposlenosti, što je od posebnog značaja u današnje vrijeme. "Svaki građanin može slobodno birati zaposlenje, raditi i ostvarivati pravo na poslovni nastan i pravo na pružanje usluga u svakoj državi članici."¹⁸

"EU ima specijalne nadležnosti u određenim oblastima npr. nadležnost za utvrđivanje i provedbu Zajedničke vanjske i sigurnosne politike, koordinaciju ekonomskih politika i politike zapošljavanja i klauzulu fleksibilnosti."¹⁹ Zatim, ciljevi Unije se ogledaju u postizanju uravnoteženog i održivog razvoja, a što se dalje postiže stvaranjem jedinstvenog područja bez unutrašnjih granica, što za sobom povlači mogućnost slobodnog kretanja ljudi, roba, usluga i kapitala. "Zahvaljujući jedinstvenom tržištu (koje se ponekad naziva i unutarnje tržište) ljudi, roba, usluge i novac mogu se kretati EU-om gotovo jednako slobodno kao unutar jedne zemlje."²⁰ Jedinstveno tržište stvara mogućnost otvaranja velikog broja radnih mjesta. "Konkurencija do koje je dovelo zajedničko tržište bez granica podigla je kvalitetu i snizila cijene."²¹ Ciljevi se odnose na jačanje ekonomske i društvene povezanosti zemalja članica, te uspostavljanje ekonomske i monetarne unije, sa jedinstvenom valutom – euro. "Euro je vjerojatno najopipljivije postignuće EU-a."²²

¹⁷ Vid. 100 pitanja o europskim integracijama, Ministarstvo za europske integracije, Zagreb, 2002, 7.

¹⁸ Čl. 15, st. 2. Povelja o temeljnim pravima Evropske unije.

¹⁹ Vid.: Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Istraživački sektor, Osnovni podaci o Evropskoj Uniji, Sarajevo, 2014.

²⁰ Vid.: Europska komisija, Europska Unija, što je i što čini, Ured za publikacije Europske Unije, 2021, 16.

²¹ Vid. A. Jelovčić, M. Horvat, M. Munta, I. Vidačak, K. Čelap, L. Dumančić, *EU pismenost, Učimo o EU*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih poslova, Republika Hrvatska, 2018, 17.

²² *Isto*.

Jedna od važnih karakteristika Unije je afirmacija vlastitog identiteta na međunarodnoj, svjetskoj sceni, preciznije rečeno predstavljanje sopstvenih vrijednosti u odnosu na ostatak svijeta. Kao što smo već naprijed istakli, Evropska unija je jedina ekonomska, politička, nadnacionalna i međuvladina zajednica evropskih zemalja u svijetu. Unija djeluje na svjetskoj sceni kao jedinstvena zajednica koja funkcioniše na visokom stepenu povezanosti njenih država članica. "Razvijanje specifične kulturne politike od strane evropskih institucija i nastojanje da se konstituiše 'evropski identitet i kultura' smatra se jednim od veoma važnih mesta za savremenu antropološku analizu i kritiku."²³

Evropska unija se karakteriše jačanjem zaštite prava i interesa državljana država članica uvođenjem građanstva Unije, gdje "europsko građanstvo donosi određena prava i trebalo bi potaknuti osjećaj pripadnosti Uniji".²⁴ Državljanstvo kao poseban pravni odnos između pojedinca i države stvara određena prava na strani države, ali i na strani pojedinca, a na osnovu principa i načela slobodnog kretanja ljudi, zbog čega se dovodi u tijesnu vezu sa potrebom za stvaranjem područja bez granica, kakvo je Evropska unija. Građanstvo Unije je usko povezano sa nacionalnim državljanstvom, tačnije "status građanina Unije dodatak je nacionalnom državljanstvu i ne zamjenjuje ga".²⁵ U skladu sa ovakvim pravnim definisanjem, prava i obaveze koje su već uspostavljene na temelju nacionalnog državljanstva, samo se dodatno proširuju i dopunjavaju sticanjem evropskog građanstva. Građanstvo Unije omogućava nesmetano kretanje, rad i zaposlenje u bilo kojoj od zemalja članica. Podrazumijeva da nijedan građanin Unije se ne može naći u nepovoljnijem položaju, odnosno zabranjuje se bilo kakva "diskriminacija na temelju državljanstva".²⁶ Dakle, svi su jednaki pred zakonom. Ovakva jednakost se ne odnosi samo na građane kao pojedince i njihova prava, nego i na države kao članice Unije posmatrajući njihov status koji im donosi članstvo Unije. Prema odredbama Ugovora iz Lisabona "Svaki državljanin države članice građanin je Unije. Status građana Unije dodatak je nacionalnom državljanstvu i ne zamjenjuje ga".²⁷

²³ Vid. I. Gačanović, *nav. delo*, 7.

²⁴ Vid. S. Tišma, V. Samardžija, K. Jurlin, *Hrvatska i Europska unija, Prednosti i izazovi članstva*, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2012, 20.

²⁵ Čl. I.-10. Ustava Evropske unije.

²⁶ Čl. I.-4. st. 2. Ustava Evropske unije.

²⁷ Čl. I.-10. Ustava Evropske unije.

Sigurnost, kao potreba je jedan od razloga i povoda za osnivanje Evropske unije, ali u kontekstu unutrašnje i spoljne bezbjednosti, kao i aspekta socijalne sigurnosti svih građana Unije. Države ujedinjenjem dostižu veći stepen stabilnosti i sigurnosti, što se reflektuje na unutrašnje odnose, ali i odnose sa svim drugim narodima i državama.

Jedinstvena karakteristika Evropske unije i tradicionalnih međunarodnih organizacija jeste da su nastale na osnovu međunarodnih ugovora. "Poredani hronološki od najnovijeg prema najstarijem, glavni ugovori su: Ugovor iz Lisabona, Ugovor iz Nice, Ugovor iz Amsterdama, Ugovor o Evropskoj uniji – Ugovor iz Mastrihta, Jedinstveni evropski akt, Ugovor o spajanju – Briselski ugovor, Rimski ugovori – Ugovor o EEZ i Ugovor o Euratomu, Ugovor o osnivanju evropske zajednice za uglj i čelik. "²⁸ Ugovorima o osnivanju stvorena je nezavisna Unija s vlastitim pravnim organizacionim identitetom.

5. Ustavno uređenje Evropske unije

U vezu sa specifičnom organizacijom Evropske unije, dovodimo i njeno ustavno uređenje. "Svaka društvena organizacije ima svoj ustav, koji služi kao sredstvo koje uređuje i propisuje strukturu političkog sistema, utvrđuje zajedničke ciljeve, i reguliše pravila za donošenje odluka."²⁹ "Kada govorimo o ustavnosti Evropske unije, smatramo da je to pitanje interesantno i pogodno za raspravu"³⁰, s obzirom na sve naprijed iznesene karakteristike Unije, po kojima se ona razlikuje od ostalih međunarodnih zajednica na svjetskoj sceni. "Cilj Unije jest promicanje mira, njezinih vrijednosti i blagostanja njezinih naroda."³¹ Nije zamišljeno da se članice "izgube" u Evropskoj uniji, nego da svojim jedinstvenim vrijednostima omoguće i pomognu njen napredak i održivost. Upravo iz različitosti nacionalnih obilježja i identiteta, Evropska unija gradi svoj autoritet, kojim se služi za izgradnju opšteg dobra cjelokupne zajednice.

S obzirom na to da u državama članicama Unije na politički sistem utiču vladavina prava i demokratija, stoga bi sve aktivnosti Unije trebalo da imaju pravni i demokratski legitimitet. "Donošenje ustava Evropske unije je propala

²⁸ https://europa.eu/european-union/law/treaties_hr, datum pristupa: 27. 07. 2021.

²⁹ <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/hr/#chap5>, datum pristupa: 29.07.2021.

³⁰ Vid. F. Grad, I. Kaučič, S. Nerad, C. Ribičič, S. Zagorac, *Ustavno pravo Evropske unije*, Pravna fakulteta Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2007, 119-129.

³¹ Čl. I-3. Ustava Evropske unije.

ideja.³² Neusvajanje i neratifikacija ustava Evropske unije predstavljalo je dodatne argumente kritičarima ustava, a "u svakom slučaju, Europski ustav je isto takav dokument *sui generis*, kao što je i Europska unija *politeja sui generis* i stoga će daljnja evolucija političkog sustava EU-a biti koristan izvor novih saznanja i područje nastanka i verifikacija novih teorija, a i poticaj za razvoj politologije uopće."³³ Da bi Ustav stupio na snagu potrebna je njegova ratifikacija od strane svih država članica EU. Konačnim njegovim usvajanjem i stupanjem na snagu "zamijeniće sve do tada potpisane EU ugovore potpisane tijekom proteklih pedeset godina, osim ugovora o Europskoj zajednici za atomsku energiju."³⁴ Iako dobro osmišljen, Ustav nikada nije ratifikovan od strane svih zemalja članica te stoga nikada nije ni "zaživio" i umjesto njega donesen je Lisabonski sporazum, čija rješenja su urodila plodom i donijela promjene u procesu konstituisanja Unije. "Osnivački ugovori, uključujući i odgovarajući set osnovnih ljudskih prava, su dobili status koji u unutrašnjem pravu pripada ustavu: oni su 'normativni temelj' na kojem počiva unijsko pravo, političko i ekonomsko zdanje."³⁵ I pored pokušaja da se donese jedinstven ustav Evropske unije, "danas je na snazi Lisabonski sporazum koji je stupio na snagu 2009, te su njegova rješenja aktuelna"³⁶. "Neuspjeh ratifikacije doveo je Europsku uniju 2005. godine u stanje krize kakvu još nije doživjela."³⁷ Međutim, i pored toga, iako propali pokušaj, Evropski ustav zavređuje dužnu pažnju, između ostalog i što je Lisabonski sporazum, "nastao na njegovim ruševinama, sadržinski preuzima veliku većinu rješenja iz neusvojenog Ustava".³⁸

³² www.europarl.europa.eu (Europsko vijeće usvojilo je 18. lipnja 2004. Ugovor o Ustavu za Europu, a on je potpisan kasnije iste godine u Rimu uz prisutnost predsjednika EP-a Josepa Borrellu Fontellesa. Ugovor koji je odobrio EP (izvješće Méndez de Vigo-Leinen) na nacionalnim referendumima odbacile su Francuska (29. svibnja 2005) i Nizozemska (1. lipnja 2005).

³³ Vid. D. Grubiša, *Europski ustav i politički sustav Europske Unije*, Sveučilište u Zagrebu: Fakultet političkih znanosti, 2004, 24.

³⁴ Vid. *Zbornik radova za znanstveni i umjetnički rad hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu*, sv. 13 –vol. 13, Zagreb, Split, 2006, 8.

³⁵ Vid. N. Misita, *Uvod u pravo Evropske unije*, Sarajevo, 2014, 194.

³⁶ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/5/ugovor-iz-lisabona>, datum pristupa: 30. 07. 2021.

³⁷ Vid. B. Smerdel, S. Sokol, *Ustavno pravo*, drugo neizmijenjeno izdanje, Zagreb, 2006, 429.

³⁸ Vid. N. Misita, *Evropska unija osnivanje i razvoj*, Sarajevo, 2010. 179.

"Prema rješenjima iz Lisabonskog sporazuma, Evropska unija je 'zasnovana', ali ne 'konstituisana' na dva odvojena ugovora, a ne na jedinstvenom dokumentu, kao što se moglo očekivati nakon što su ukinuta ranija tri stuba koja su odražavala različite načine odlučivanja korišćene u EZ i EU."³⁹ Lisabonski sporazum je zaključen kao rezultat potrebe uvođenja promjena u pogledu sposobnosti država članica da stvaraju zajednička rješenja i omoguće dalje širenje Evropske unije, jer "Evropska unija nije, niti 'mora' biti, međunarodna organizacija kojom gospodare države članice".⁴⁰ Lisabonski sporazum donio je određene promjene u institucionalno-pravnom okviru Evropske unije:

- "postojeći ugovor o Evropskoj zajednici je preimenovan u 'Ugovor o funkcionisanju EU',
- predviđeno je postojanje stalnog Predsjednika Evropskog saveta,
- uvedeni su funkcija i mesto Visokog predstavnika Unije za spoljne poslove i bezbednosnu politiku,
- nacionalnim parlamentima su data veća ovlašćenja,
- smanjen je broj komesara u komisiji,
- povećan je broj pitanja o kojima će se odluke donositi kvalifikovanom većinom,
- uveden je novi sistem većinskog glasanja u Savetu ministara,
- povećan je broj oblasti i politika Unije,
- pojednostavljena su pravila o pojačanoj sardnji, i
- ugovor je uključio Povelju o ljudskim pravima".⁴¹

U pogledu zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, Lisabonski sporazum uključuje Povelju o ljudskim pravima, koja sadrži sva prava koja imaju građani Unije. Deklarisano je u Ugovoru da "Unija nastoji da se bori protiv diskriminacije po osnovu pola, rase ili etničkog porijekla, vjeroispovijesti ili uvjerenja, invalidnosti, starosne dobi ili seksualne orijentacije".⁴² Lisabonski ugovor je nastao kao kompromis, jer je "propao pokušaj usvajanja Ustava kao temeljnog, odnosno najvišeg Ustava Evropske unije",⁴³ ali za razliku od prijedloga ustava,

³⁹ Vid. R. D. Vukadinović, J. Vukadinović Marković, *Uvod u institucije i pravo Evropske unije*, Beograd, 2020, 56.

⁴⁰ Vid. N. Misita, *Uvod u pravo evropske unije*, 79.

⁴¹ Vid. R. D. Vukadinović, J. Vukadinović Marković, *nav. delo*, 57-58.

⁴² http://www.azzk.me/1/doc/Ugovor_o_funkcionisanju_EU.pdf, čl. 10, datum pristupa: 5. 8. 2021.

⁴³ Vid. N. Misita, *Evropska unija osnivanje i razvoj*, 179.

Lisabonski sporazum omogućava bolju poziciju Evropske unije u međunarodnim odnosima. Lisabonski sporazum se sastoji iz dva ugovora: Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, koji imaju jednaku pravnu snagu.

"Evropska unija ima elemente federacije, ali nije federacija, ima elemente države, ali nije država; ima elemente međunarodne organizacije, ali nije međunarodna organizacija."⁴⁴ Neki autori smatraju da je ključno i najteže pitanje na koje je trebalo dati odgovor, je li Evropska unija spremna na radikalniju primjenu federalnog načela uz istovremeno očuvanje i poštovanje nacionalnog identiteta članica. Iako ima identitet države, jer je konstituisana od više ujedinjenih država, ne smatra se ni državom. "Za razliku od država koje su suverene jedinke sa izvornom vlašću, a time i punim subjektivitetom, autoritet međunarodne organizacije jeste izveden i one raspolažu samo onim obimom i karakterom prava, koji im prenesu države."⁴⁵ EU ima elemente međunarodne organizacije, ali nije ni klasična međunarodna organizacija, o čemu smo naprijed iznijeli stavove i razloge zbog čega se razlikuje od ostalih međunarodnih zajednica. U tome se ogleda nedorečenost ustavnih odredaba, ali "su se Osnivački ugovori, i prateći korpus principa i pravila, transformisali u ustav Zajednice",⁴⁶ što unijski pravni poredak čini specifičnim.

6. Evropska unija sa aspekta ljudskih prava

"Ljudska prava su prava koja pripadaju svakom čovjeku i koja su zasnovana na svojstvima i vrijednostima koja se priznaju svim ljudskim bićima."⁴⁷ Kada govorimo o poštovanju osnovnih ljudskih prava, živimo u vremenu u kojem postoji veliki broj teorija, povelja, deklaracija, konvencija i sredstava koji se odnose na uspostavljanje i zaštitu osnovnih ljudskih prava. Ustav svake države propisuje i štiti ljudska prava i osnovne slobode. "Ustav je inkorporirao tekst Povelje o osnovnim pravima kao svoj integralni dio, potvrđujući pravo građana na dostojanstvo, slobodu, jednakost, solidarnost, građanstvo i pravdu."⁴⁸ Pored

⁴⁴ Vid. B. Smerdel, S. Sokol, *nav. delo*, 429..

⁴⁵ Vid. G. Đurović, *EU kao nadnacionalna organizacija sui generis, Evropska Unija i Crna Gora, politika proširenja*, Podgorica, 2016, 140.

⁴⁶ Vid. N. Misita, *Evropska unija osnivanje i razvoj*, 368.

⁴⁷ Vid. M. Defterdarević Nadaždin, *Ljudska prava u kontekstu Bosanskohercegovačke stvarnosti, Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Pravni fakultet, Godišnjak pravnog fakulteta*, Mostar, 2019, 7.

⁴⁸ Vid. D. Grubiša, *Europski ustav i politički sustav Evropske Unije*, 75.

Povelje, "postoje i brojne međunarodne konvencije o zaštiti ljudskih prava, od kojih je za Europu iznimno važna Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP)".⁴⁹

"Unija se temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina."⁵⁰ U vezi sa tim postavlja se pitanje kako, na koji način i pomoću kojih sredstava Evropska Unija ostvaruje zaštitu ljudskih prava? Odgovor na to pitanje daje "Globalni režim sankcija Evropske unije za kršenja ljudskih prava",⁵¹ kao osnovno sredstvo kojim se omogućuje zaštita ljudskih prava. Iako je Unija jedinstven "prostor slobode, bezbjednosti i pravde",⁵² ovakav vid pružanja zaštite posredstvom Globalnog režima sankcija EU odnosi se i na sprovođenje vanjske politike Evropske Unije, jer je cilj zaštita ljudskih prava i van granica Evropske unije. "Osnovni cilj novog globalnog režima sankcija EU za kršenja ljudskih prava jeste da omogući EU da se na opipljiviji i direktniji način zauzme za ljudska prava, jednu od osnovnih vrijednosti i vanjske politike EU."⁵³ Djelovanje Globalnog režima sankcija odnosi se na najteže povrede ljudskih prava, a tu su: zločini protiv čovječnosti, genocid, seksualno nasilje i slično. Sankcionisanjem se ne mogu u potpunosti spriječiti sva kršenja ljudskih prava, ali se može preventivno djelovati na dalje ponašanje individua i organizacija, kako bi se minimizirao broj povreda osnovnih ljudskih prava. "Ugovor iz Lisabona posvećuje posebnu pažnju poštovanju ljudskih prava i čini značajne korake u pravcu preciznijeg regulisanja kako sadržaja, tako i mesta i uloge ljudskih prava upravnom poretku EU."⁵⁴ Prava građana Unije su:

- "pravo slobodnog kretanja i nastanljivaja na cijelom prostoru Unije;
- pravo aktivnog i pasivnog učešća na izborima u državi članici u kojoj državljanin druge države članice ima prebivalište;

⁴⁹ <https://op.europa.eu/webpub/com/abc-of-eu-law/hr/>, datum pristupa: 29. 07. 2021.

⁵⁰ Čl. I-2. Vrijednosti Unije, Ustav Evropske unije.

⁵¹ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/12/08/eu-global-human-rights-sanctions-regime-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/>, datum pristupa: 29. 07. 2021.

⁵² http://www.azzk.me/1/doc/Ugovor_o_funkcionisanju_EU.pdf, čl. 4.

⁵³ <https://europa.ba/?p=70930>, datum pristupa: 27. 07. 2021.

⁵⁴ Vid. V. Predić-Knežević, Z. Radivojević, *Pravna priroda Evropske unije prema Lisabonskom ugovoru*, Niš, 2008, 4.

- pravo aktivnog i pasivnog učešća na izborima za Evropski parlament u državi članici prebivališta;
- pravo na konzularno-diplomatsku zaštitu u trećim zemljama; i
- pravo peticije Evropskom parlamentu, pritužbe Evropskom ombudsmanu i obraćanja drugim institucijama i tijelima EU".⁵⁵

Borba za ljudska prava je pravno obavezujuća, ali traži zadovoljavajući nivo pragmatičnosti u primjeni propisa Unije. Mehanizam zaštite ljudskih prava ne treba da se zasniva samo na važećim pravnim aktima, već na konzistentnom, proaktivnom i inovativnom djelovanju svih subjekata uključenih u ovaj projekat, ne samo u granicama EU, već i šire. Primjer za to je zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

7. Zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

Iako Bosna i Hercegovina nije članica Evropske unije, ima perspektivu članstva u EU. Jedan od uslova je uspostava i poštovanje ljudskih prava. Cilj spoljne politike Unije je "razvoj i očuvanje demokratije i vladavine prava, poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda".⁵⁶ BiH dobija finasijsku pomoć od EU (IPA Fondovi), koja joj je ujedno i najveći trgovinski partner. Na ovaj način se, između ostalog, pomaže zaštitu ljudskih prava i sloboda u BiH. "Prvi vidljivi učinak procesa evropskih integracija za građane BiH bilo je uvođenje bezviznog režima za one sa biometrijskim pasošima 15. decembra 2010." ⁵⁷ Ustav Bosne i Hercegovine garantuje svojim državljanima zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. "Osnovno pitanje efikasne zaštite ljudskih prava u Bosni i Hercegovini se ogleda u pravnoj prirodi Ustava BiH, ali i u odnosu Ustava BiH i ratifikovanih međunarodnih dokumenata za zaštitu ljudskih prava, prije svega Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda."⁵⁸ Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. "Osnovna prava kako su zagarantovana Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i kako

⁵⁵ Vid. N. Misita, *Uvod u pravo Evropske unije*, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo, 2019, 142.

⁵⁶ Čl. 11 Ustava Evropske unije.

⁵⁷ https://europa.ba/?page_id=484, datum pristupa: 6. 8. 2021.

⁵⁸ Vid. M. Živanović, A. Pepić, A. Kadribašić - Ekspertni tim saradnika Centra za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, *Ljudska prava u Bosni i Hercegovini, Pravo, praksa i međunarodni standardi ljudskih prava*, 2014, 14.

proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, čine opšta načela prava Unije."⁵⁹ Pored Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustav BiH propisuje obavezu prihvatanja i drugih međunarodnih dokumenata. "Međunarodni standard zaštite ljudskih prava u sistem BiH uveden je Dejtonskim mirovnim sporazumom, koji je ljudskim pravima posvetio više od 70 odredbi."⁶⁰

Ustav Bosne i Hercegovine daje specifično državno uređenje, a to je postojanje dva entiteta Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. "Ključni dio novog ustavnog poretka u Bosni i Hercegovini, ali i zametak budućeg pravca razvoja tog sistema, jesu ljudska prava i njihova zaštita."⁶¹ U pogledu ljudskih prava, Ustav BiH propisuje "obavezu oba entiteta da osiguraju najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, međunarodne standarde i katalog ljudskih prava".⁶² BiH nije članica EU, ali ima obavezu da primjenjuje sporazume o ljudskim pravima. Sporazumom o ljudskim pravima - Aneks 6, definišu se osnovna prava i slobode u BiH.⁶³ Zaštiti ljudskih prava u BiH svoj doprinos direktno daje i međunarodna zajednica djelovanjem Institucije visokog predstavnika. "Poštivanje ljudskih prava i promocija inkluzije i dijaloga znak su socijalne zrelosti i napretka. Ovo je posebno važno za zemlju kao što je Bosna i Hercegovina, koja teži pridruživanju Evropskoj uniji, jer je poštovanje ljudskih prava preduslov za zemlje koje žele da se pridruže Uniji."⁶⁴ Takođe je kazao da "poštivanje prava jednoga građanina znači poštivanje prava svih građana. Radi se o zaštiti prava svih građana BiH i uklanjanju diskriminacije

⁵⁹ <https://www.europarl.europa.eu/>, čl. 6. stav 3. Lisabonski sporazum.

⁶⁰ Vid. M. Defterdarević Nadaždin, Mostar, 2017, 9.

⁶¹ Vid. M. Živanović, A. Pepić, A. Kadribašić, *nav. delo*, 16.

⁶² Čl. II, st. 1, 2. i 3. Ustava Bosne i Hercegovine.

⁶³ <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mirl/Documents/Anex%206.pdf>, datum pristupa: 7. 8. 2021.

Sporazum o ljudskim pravima - Aneks 6, Čl. 1; Osnovna prava i slobode: Pravo na život, Pravo da ne budu podvrgnuti torturi ili nehumanom i ponižavajućem tretmanu ili kažnjavanju, Pravo da ne budu držani u ropstvu ili poniznosti ili da izvode prisilan ili obavezan rad, Prava na slobodu i sigurnost lica, Pravo na fer saslušanje u građanskom i krivičnom postupku i druga prava koja se tiču krivičnih postupaka, Pravo na privatni i porodičan život, dom i prepisku, Slobodu misli, savjesti i vjere, Slobodu izražavanja, Slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, Pravo na ženidbu i osnivanje porodice, Pravo na vlasništvo, Pravo na obrazovanje, Pravo na slobodu kretanja i prebivališta.

⁶⁴ [Ohr.int/](https://ohr.int/) poštivanje ljudski prava je temelj demokratije, datum pristupa: 8.8.2021.

njenih građana. Radi se također o poštivanju jednog od najstarijih načela civilizacije, jednakosti. Ovo mora biti glavni prioritet izabраних predstavnika. Godina 2021. predstavlja stvarnu priliku da se približimo cilju, a to je da Bosna i Hercegovina postane dom svih svojih građana i građanki, jednakih na cijelom teritoriju BiH, bez obzira na njihovu etničku pripadnost ili mjesto prebivališta – a provedba presuda Europskoga suda za ljudska prava bit će veliki korak u tom smjeru."⁶⁵ BiH, sa složenim državnim uređenjem, nestabilnim političkim prilikama, niskim nivoom privrednih kretanja i standarda stanovništva, nije izgradila mehanizam zaštite i poštovanja ljudskih prava, iako je prihvatila principe i načela Unije. Čak se ne izvršavaju ni presude Evropskog suda za ljudska prava. Ovo predstavlja poseban presedan u povredi ljudskih prava u novostvorenoj državi Bosni i Hercegovini. Ostaje otvoreno pitanje da li će institucije EU i dolazak novog Visokog predstavnika donijeti pomake na području demokratije i vladavine prava u Bosni i Hercegovini.

7. Zaključak

Evropska unija kao specifična međunarodna zajednica, rezultat je političkih i ekonomskih dešavanja u Evropi poslije Drugog svjetskog rata. Ugovor kojim je konstituisana Evropska unija potpisan je u Maastrichtu u februaru 1992. g., a stupio je na snagu u novembru 1993. g. Po svojoj institucionalnoj strukturi i pravnim aktima razlikuje se umnogome od klasičnih međunarodnih organizacija. Otvorena je za pristup i drugih evropskih država koje će prihvatiti, poštovati i unapređivati temeljne vrijednosti Unije. Nije opredjeljujući samo geografski - teritorijalni princip pridruživanja, već značajniju ulogu imaju pravno-politički. Kriterijumi za prijem u članstvo EU su grupisani u političke, ekonomske i pravne i poznati su kao Kopenhagenski kriterijumi. Specifičnost pravnog uređenja Unije ogleda se u tome da Ustav Evropske unije nikada nije ratifikovan, pa Osnivački ugovori su normativni osnov na kome se zasniva unijsko pravo. Osnovne vrijednosti Evropske unije ogledaju se u promovisanju evropskog zajedništva, poštovanju ljudskog dostojanstva, pravnim, ekonomskim i političkim slobodama, vladavini demokratije, jednakosti, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava i prava pripadnika manjina. Konstantni integracioni procesi, jedinstvena valuta, zajednička spoljna i bezbjednosna politika, jedinstveno unutrašnje tržište, slobodno kretanje lica, roba, usluga i kapitala, ekonomska i monetarna politika, socijalna politika, obrazovanje, zaštita potrošača, zaštita životne sredine, trgovinska politika, očuvanje kulturne baštine, Evropskoj uniji daju specifičan društveno-politički

⁶⁵ <http://www.ohr.int/25-godina-diskriminacije-2/>, datum pristupa: 8. 8. 2021.

status. Uređenje Evropske unije počiva na principima jednakosti, ravnopravnosti, zajedništva, bliskosti i saradnje. za sve države članice i zabranu bilo kog oblika diskriminacije prema državama članicama i građanima. Evropska unija ima sve atribute državnosti, ali nije država, već zajednica naroda i država, pa se sa pravom postavlja pitanje odnosa unijskog prava i nacionalnog prava. EU ima svoje institucije koje djeluju neovisno od država članica, pa se govori o nadnacionalnoj strukturi Unije. Osnovni cilj i zadatak Unije je unapređenje mira, njezinih vrijednosti i dobrobit naroda. Svojim građanima nudi područje slobode, sigurnosti i pravde bez unutrašnjih granica. Integracioni i reformski procesi su konstantni u EU, a pitanje proširenja je najvažnije. Lisabonski sporazum koji je nastao na osnovama ustava Unije, produkt je potrebe da se iznađu nova rješenja za njeno pravno uređenje i širenje.

Djelatnost Unije usmjerena je ka borbi protiv diskriminacije na osnovu pola, rase, etničkog porijekla, religije, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili polne orijentacije. Evropska konvencija o ljudskim pravima i slobodama detaljno određuje ljudska prava i slobode, pravne lijekove kod povreda ovih prava i institucionalni okvir poštovanja obaveza iz konvencije. Zaštita i očuvanje osnovnih ljudskih prava ne proklamuje se samo u granicama Evropske unije, već i šire, u zemljama koje nisu njene članice. Za to je najbolji primjer Bosna i Hercegovina, koja teritorijalno graniči sa EU, i koja je prema svom Ustavu u obavezi da osigura zaštitu osnovnih ljudskih prava prema međunarodnim standardima. Prihvatila je i Konvenciju, ali još uvijek nema demokratskih rješenja pitanja povrede ljudskih prava. Ne poštuju se, niti izvršavaju presude Evropskog suda za ljudska prava, na što je ukazao i Visoki predstavnik u BiH, pa se postavlja pitanje efikasnosti institucija EU, koje su se obavezale da osiguraju opšte i stvarno priznanje i poštovanje prava deklariranih u Konvenciji.

Nikolina Vojinović*

Characteristics of the European Union as an international community from the aspect of human rights

Abstract

The subject of this paper is the analysis of the European Union as a specific international community, from the aspect of human rights. The European Union

* Student of Master studies, Kragujevac.

is specific in many ways, because it exists as a unique intergovernmental community of European countries and is the only organization of this type in the world. The unity of the European Union is especially evident when we look at its constitutional order. If we take into account the fact that the constitution is the highest legal act of a state, and that the European Union consists of member states, each of which has its highest constitutive act, but also that the Union has its own constitution, the question of sovereignty of member states arises. The task of the paper is to point out the specific concept of the European Union, from the aspect of human rights, as well as the incompleteness and incompleteness of the institutional arrangement of the European Union.

Keywords: European Union, international community, constitution, constitutional order, member states, human rights.